

СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ Анатолія Івановича САМЧУКА

12 листопада 2020 року на 81 році життя пішов у вічність відомий учений у галузі аналітичної хімії та екологічної геохімії Анатолій Іванович Самчук — доктор хімічних наук, головний науковий співробітник відділу геохімії техногенних металів та аналітичної хімії Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення (ІГМР) ім. М.П. Семененка НАН України.

Народився Анатолій Іванович в с. Народичі на Житомирщині. Після закінчення школи проходив службу в лавах Радянської армії на території Німецької Демократичної Республіки та ракетодромі "Капустін Яр" (Росія).

1961 року А.І. Самчук вступив на хімічний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка (нині Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Серед його викладачів і наставників були всесвітньо відомі фахівці — вчені-академіки К.Б. Яцимирський, А.К. Бабко, А.Т. Пилипенко. Під їхнім керівництвом юний студент уперше пізнав радощі та труднощі копіткої праці в лабораторіях, відчув наснагу до хімії, яка не полишала його протягом усього життя.

1967 року, після закінчення університету, був направлений на роботу до Інституту геологічних наук АН УРСР, а 1969 р. переведений до Інституту геохімії та фізики мінералів АН України (нині ІГМР ім. М.П. Семененка НАН України) до хімічної лабораторії рідкісних елементів відділу регіональної геохімії. Цей відділ тоді очолював відомий геохімік, доктор геолого-мінералогічних наук, професор Б.Ф. Міцкевич.

За понад 50 років самовідданої праці на керівних і відповідальних посадах в ІГМР НАН України Анатолій Іванович розробив комплекс високоефективних методик атомно-абсорбційного визначення мікроелементів у гірських породах, ґрунтах та мінералах; описані особливості та аналітичні схеми аналізу мінералів, берилію, цирконію, ніобію, титану, рідкісноземельних елементів, а також боратів і сульфідів важких металів із застосуванням сучасних методів спектрофотометрії, полум'яної фотометрії, полярографії, атомно-абсорбційного аналізу, хроматографії та комплексонометрії. Він виконав надзвичайно багато експериментальних робіт з визначення фундаментальних фізико-хімічних характеристик компонентів біогеосистем, констант стійкості комплексів берилію, цирконію та мікроелементів з гідрокарбонат-, фторгідрокарбонатіонами та фульвовими кислотами, а також констант розчинності рідкіснометалевих мінералів: берилу, гентгельвіну, циркону, колумбіту у водних розчинах мінеральних та органічних кислот.

Разом зі своїм вчителем академіком А.Т. Пилипенком А.І. Самчук узагальнив світовий досвід дослідження хімічного складу геологічних об'єктів, що нині становить самостійну галузь — аналітичну геохімію. На основі ре-

зультатів цієї роботи вони опублікували монографію "Аналитическая химия минералов" (1982), яка набула такої популярності, що вже через п'ять років її перевидали за кордоном. За цю монографію ювіляр був удостоєний Премії Всесоюзного хімічного товариства ім. Д.І. Менделєєва.

З 1986 року А.І. Самчук брав активну участь у виконанні завдань за програмою невідкладних заходів з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, зокрема вивчав ландшафтно-геохімічні закономірності розподілу радіонуклідів на території північної частини Київської області.

1972 року Анатолій Іванович вступив до аспірантури відділу аналітичної хімії Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України. Кандидатську дисертацію "Полярография экстрактов внутрикомплексных соединений *N*-бензоилфенилгидроксиламина и его аналогов с металлами" (1975) захистив на хімічному факультеті Київського університету. Докторську дисертацію "Екстракційно-атомно-абсорбційний аналіз мінералів і гірських порід з використанням комплексів металів із ароматичними гідроксатовими

кислотами" (1995) учений блискуче захистив на цьому ж факультеті.

Анатолій Іванович завжди працював наполегливо, з повною віддачею і наснагою (докладніше про здобутки вченого можна дізнатися зі статті, присвяченої 80-річчю А.І. Самчука у "Мінералогічному журналі". 2019. Т. 41, № 2. С. 105—107). Відданий науці, він мав незаперечний авторитет серед колег, повагу наукової спільноти, а свою любов до досліджень натхненно передавав учням.

Всі, хто знав А.І. Самчука, пам'ятатимуть його як доброзичливу, чесну, порядну, скромну людину, готову завжди прийти на допомогу чи дати корисну пораду.

Пішла з життя людина прекрасної душі, відкритого і доброго серця. У ці скорботні дні розділяємо невимовний сум і тугу його близьких і рідних. Добрий спомин про Анатолія Івановича назавжди залишиться в серцях тих, хто його знав, любив і поважав, хто жив і працював поруч з ним. Людина живе, поки її пам'ятають.

Світла пам'ять про Анатолія Івановича житиме у наших серцях.

Надійшла 03.12.2020